

A háború után

A helyi veszteségek számbavétele közepette felbomlott a történeti Magyarország közigazgatása, hatalmi struktúrája, hadserege. Az országban teljes káosz uralkodott, s Erdély felől újra megindult az ország ellen a román hadsereg. Erdélyben – a védekezés céljából – megszerveződött a székely hadosztály, melynek Papolcraól mintegy húsz ember volt a tagja. Valamennyien szomorúan emlékeztek vissza azokra az árulásokra, amelyek következtében le kellett tenniük a fegyvert, s többségükben fogságba estek vagy szétszéledtek.¹⁸⁶ A románok pedig visszajöttek elfoglalni és Romániába olvasztani Székelyföldet.

A háború után berendezkedő román hatalom megfélemlítette az embereket. A háború alatt szolidan viselkedő papolci románok hirtelen megváltoztak. Mint legyőzöttel, a románoknak alávetett szolgálkkal, úgy beszéltek a magyarokkal. Gyakran a román gyerekek is csak gúnyolták a magyarokat, a magyar szót.

A román berendezkedés első papolci áldozata Nagy Imre bíró volt. 1920 telén feleségével, valamint sógorával, Mikola Miklóssal és annak a feleségével névnapozni voltak Kovásznán. Jól érezték magukat, egy kicsit a garatra is felöntöttek. Sötétedés után lovas szánnal hajtottak haza Papolcra, amikor Kovászna végénél két csendőr megállította és igazolni akarta őket. Kölcsönösen ismerték egymást. A csendőrök is Nagy Imrét, Nagy Imre is a csendőröket, ezért bátran rájuk szólt: - *Haggyátok, én vagyok a papolci bíró!* A csendőrök erőszakoskodtak, hogy szálljanak le a szánról. A két névnapozó ittas fejjel a szánról leszállva, a két csendőrnek ugrott, dulakodni kezdtek. A Nagy Imrével birkózó csendőr azt mondta: - *Eresszen el, most ismertem meg, hogy a papolci bíró.* Nagy Imre elengedte a csendőr fegyverét. Az hátralépett és tüzelt. Nagy Imre bíró néhány óra múlva a kézdivásárhelyi kórházban meghalt.¹⁸⁷

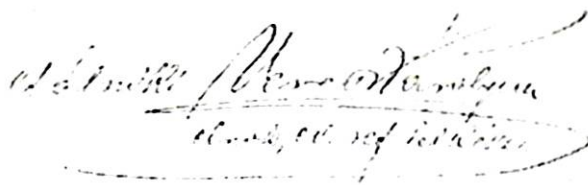
Az ügyben vizsgálat indult, amit úgy zártak le, hogy a bíró részeg volt, s a szánból való kiszálláskor a csendőrnek botlott. A puska pedig véletlenül sült el. Így a csendőrnek nem lett baja, Mikola Miklós is megúszta büntetlenül. Könnyen vádolhatták volna hatóság elleni erőszakkal. Meg kell jegyeznünk, hogy a Nagy Imre 1920-as erőszakos halálához hasonló eset Papolcon még 1848/49-ben sem történt. Abban az időben,

amikor a román ajkú erdélyieket felbűjtették a magyar forradalom ellen, a papolci románok vezetői és hangadó emberei megjelentek a falugyűlés előtt, és kijelentették: ők eddig is békességben és barátságban éltek a helybeli magyarsággal, ezután is úgy akarnak élni. Ennyiben maradtak, s a faluban a haja szála sem görbül senkinek.

Nem így 1818 után. A magyar lakosságot megfélemlítették, gúnyolták, jött-ment idegennek nevezték, s minden alkalommal éreztették velük a győztesek megvetését a legyőzöttekkel szemben. Az emberi megaláztatásokon és a riogatásokon kívül kezdetben nagyobb sérelem nem érte a magyarokat. Az igazgatás nyelve Székelyföldön a magyar volt. 1818-20 között – meggyilkolásáig – Nagy Imre volt a bíró. Őt a román anyanyelvű, de magyarul jól beszélő Poltán Miklós követte a bírói székben, aki az 1916-os megszállás idején is bírószkodott. Akkor az ő emberiségének volt köszönhető, hogy a román katonaság nem dúlta fel a falut és nem fosztogatott. Őt azonban hamarosan Munteanu Nicolae, majd Acél Nicolae követte a bírói székben. Az 1920-as évtized második felében ismét magyar ember lett a bíró, Gáspár György, 1927-ben pedig Barabás György. Az 1930-as évtizedben magyar és román bírók váltogatták egymás a falu élén: Kocsis Károly, Olteanu Gheorghe, Földes György, Magoş Joan. 1939-1940-ben Olteanu Gheorghe ismét a bíró, a primar.¹⁸⁸ Jegyzőkönyvek azonban ebben az időben rendszertelenül készültek, vagy elkalldáltak, a második világháború zivatarában elpusztultak, vagy lappanganak valahol. Mindezekért hiteles források alapján nehéz rekonstruálni a falu ekkori történetét. A papolci reformátusok visszaemlékezései szerint az 1930-as években a községi hivatalban táblát függesztettek ki a falra: *Vorbiți numai românește! Csak románul beszéljen!* A községháza homlokzatán sem állhatott magyar felíratú tábla. Hatalmas betűkkel pingáltak a bejárat fölé: PRIMĂRIA – Păpăuți, holott a falu lakosságának legalább 65-70 %-a ekkor még magyar volt.

Azt még – bármennyire fájdalmas volt is annak a generációnak – csak-csak elfogadták, hogy a tanítónak, bírónak, közhivatalnoknak fel kellett esküdni a román államra, de az végzetesen megalázó volt, hogy a sorköteles fiatalokat bevonultatták katonának, s ott folyton megalázták őket. Rendre megverték őket, a legmegalázóbb munkákat sorra velük végeztették, s folyton bangyinnak, topornak nevezték őket.

A megaláztatások ellenére a magyarság iparkodott megszervezni magát a közelet területén is. 1927-ig tevékenykedett a Közbirtokosság.¹⁸⁹ A falu erdejét, legelőit, apaálatait kezelték, s ezek lezülését igyekeztek megakadályozni. Tűzoltóegyletet működtetett a magyarság. A háború és a zavaros idők elmúltával újra megkezdte működését etnikai alapon a Hitelszövetkezet, segítve a gazdálkodókat, kisiparosokat, helyi vállalkozókat. Ennek Gazdasági Szakosztálya a közgazdasági ismeretek terjesztésével, a korszerű és modern technológia elterjesztésével foglalkozott. Bede Sándor tanító 1940-ben újra megszervezte az 1907-ben általa alapított, de az 1909-ben történt tűzvész által megszünt Hangya Fogyasztási Szövetkezetet. Újraszerveződött a Gazdakör is. Gazdasági téren és a szakismeretek terjesztése terén mozdulhatott a magyarság, de anyanyelvi kultúráját a templomon kívül már ekkor is, a két világháború között is csak nagy nehézségek árán ápolhatta. Bár a Népszövetség biztosította a kollektív nemzeti jogok gyakorlását, de Papolc olyan messze volt a Népszövetség székhelyétől,

Veres Károly lelkész aláírása

Bede Zoltán tűzoltó

mint Makó vitéz Jeruzsálemtől. Kellott ott a pozíció és a nemzetközi szintű jövedelem az amúgy sem szegény európai hivatalnokoknak, de Papolcra és a hasonló sorsban vergődő falvak ezreiről azt sem tudták, hogy létezik, nemhogy a bajaival, elszenvedett igazságtalanságaival foglalkoztak volna. Amit keserves munkával, utánajárással, a bürokráciával való halhatlan küzdelem árán biztosíthatott magának és lakóinak a község, annyi volt az igaza, és annyi volt az övé.¹⁹⁰